

Akdeniz Üniversitesi
Dumlupınar Bulvarı
07058 Kampus
Antalya/TÜRKİYE

Akdeniz Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Gerontoloji Bölümü

Trans

Prof. Dr. phil. habil. İsmail Tufan

Kendinizi uyurgezer hissediyor musunuz? Trans halinde gibi bir hisse kapılıyor musunuz? Size telkin yapıldığından şüpheleniyor musunuz? Bunlardan birine “evet” diyorsanız, korkmayın. Gayet normal şeyler. Çünkü her gün size medya üzerinden binlerce enformasyon geliyor. Beyin, bunların hangisinin doğru hangisinin yanlış olduğunu bilemiyor. O kadar yoğun bir enformasyon akımı vardır ki, hepimizin beynini sulandırıyor. Sulanan beyin ne yapsın, kendini transın kollarına bırakıyor.

Trans terimi yeni olmakla birlikte fenomen olarak eskiden beri bilinir. Özellikle dinsel trans halleri birçok kültürde vardır. Transın tarihsel kökenlerine inmek istediğinizde daha başka olgu ve fikirleri de dikkate almak zorunda olduğunu görebilirsiniz.

Empedokles'in dört temel elementi, en geç Cem Yılmaz'ın “Gora” filmiyle toplumumuzda tanındı. “**Tahta**” sahnesini hatırlayınız. Tabii dört element arasında tahta yoktur. **Toprak, ateş, hava ve su.**

Hipokrat'ın tıbbi modeli temelde dört element temeline dayanır. Hipokrat'ı da “yemin” kavramıyla hatırlayacaksınız. **Hipokrat yemini.** Her ne kadar bu yemini unutan hekimlerin sayısı hızla çoğalsa da, hâlâ sembolik olarak hekimler bu yemini eder.

Sonra? Sonra şu olabilir: Kocaeli'nin Gebze ilçesinde bir özel hastanenin önünde fenalaşarak yere yığılınca can çekişerek hayatınızı kaybedebilirsiniz. Çünkü “**hastane içinde olmadığınız için hekimler müdahale edemez**” (!) Kuşların bile güleceği bu gerekçeden dolayı bir vatandaşımız, hastanenin önünde öldü (<https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/ozel-hastanenin-vicdansizligina-sorusturma-6059525/>). Bu yüzden sakın ha, hastane dışında fenalık geçirmeyin. Fenalık geçirdiğini fark eder etmez, hemen kendinizi en yakın hastanenin içine atıverin ki, hekimleri günaha sokmayın. Onların **ettikleri yemini yerine getirmelerine yardımcı olun.** Bu, **sokakta fenalık geçiren her vatandaşın temel vazifesidir.**

Hipokrat'ın bunda günahı yoktur. O, elementlerin özelliklerini «**sıvı**» dediği dört vücut sıvısına atamıştır. Bu “sıvıların” neler olduklarını bilmiyoruz. Vücudumuz zaten sıvı dolu. Fıçı gibi. İçinde çeşitli sıvılar var. En çok bildiklerimiz, örneğin tükürük, idrar, kan, ter, irin vs. **Marc Aurel** dahil birkaç imparatora kişisel doktor olarak hizmet eden **Galen**, dört-sıvı-doktrini temelinde insanları **dört kişilik** tipine ayırdı. Ve bu öğretiyi **psişiğe** uyguladı. Bir «sıvının» baskınlığı ile belirli davranışsal eğilimler, mizaçlar arasında doğrudan bir bağlantı gördü: **Sanguinik, flegmatik, kolerik, melankolik** tipleri tanımladı.

Galen'in tıbbi tasarımları giderek daha fazla eleştirilmesine rağmen, 20. yüzyıla kadar psikolojiyi etkiledi. Hatta 1947'de **Hans-Jürgen Eisenck**, mizacın genetik olarak belirlendiğini ve tanımladığı kişilik boyutlarının (nevrotiklik ve dışadönüklük) eski mizaçları yansıttığını iddia etti. Dört sıvı öğretisi psikolojide artık rol oynamasa bile, bazı modern terapi

Akdeniz Üniversitesi
Dumlupınar Bulvarı
07058 Kampus
Antalya/TÜRKİYE

Akdeniz Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Gerontoloji Bölümü

biçimleri Galen'in birçok hastalığın **psikosomatik** olduğu fikrine dayanır. Ruh ve bedenin birbirinden ayrı olduğu fikri ise **Platon**'a kadar uzanır.

Eski Mısırlılar ve Yunanlılar bile, tapınaklarda rahipler tarafından uykuya benzer bir duruma getirilir ve telkinle tedavi edilirlerdi. İranlı filozof ve hekim **İbn-i Sina** transın etkilerini tarif etti. Ama Alman hekim **Franz Anton Mesmer** tarafından 18. yüzyılda ilk kez tedavi amaçlı kullanıldı. Mesmer, hastalarını, insan vücudundaki **hayvani manyetizmayı** mıknatıs ve enerji transferi ile etkilemeye çalışarak tedavi ettiğini iddia etti. Bazı hastalarda «Mesmerleme»nin ardından kramp ortaya çıkıyor ve sonra sözde kendilerini daha iyi hissediyorlardı.

Babasıyla birlikte rahiplik kariyeri yapan Portekizli **Faria**, Fransa'ya taşındı, devrime katıldı ve kendini hapisanede buldu. Burada **oto telkin** tekniğini geliştirdi. Tedavi amaçlar için **trans** hallerinin yaratılması modern bir fenomen değildir. Faria, Mesmer'in çalışmasını inceledikten sonra mıknatısların iyileşme sürecinde çok önemli olduğu fikrinin **tamamen saçma** olduğu sonucuna vardı. Bunun yerine **berrak uyku** dediği **yeni saçmalığı** koydu. O, sözde hastaların “doğru ruh halini” bulmasını sağlıyordu.

19. yüzyılın başlarında Alman filozof **Johann Friedrich Herbart**, zihnin nasıl çalıştığı ve fikirlerle nasıl başa çıktığı sorusuyla ilgilendi. Ona göre mıknatıslar gibi, fikirler de birbirini çekebilir ve diğer fikir veya duygularla birleşebilir veya birbirini itebilirdi. Bilinci, **mekanik eşik** dediği, ne ve nerede olduğu belirsiz olan bir sınırla ikiye bölerek, sağlıklı bilincin fikirlerle **yapısal** olarak başa çıktığını belirtti. **Sigmund Freud**, Herbart'ın **bilinçdışı** hakkındaki tezini kendi teorilerinde işledi ve 20. yüzyılın en önemli terapi biçimi olan **psikanalizin** temelini oluşturdu.